

Problematika a řešení šikany

a) Charakteristika šikanování

• Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit, ohrožit nebo zastrašovat žáka, případně skupinu žáků. Spočívá v cílených a opakovaných fyzických a psychických útocích jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, SMS zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako demonstrativní přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševní a tělesné zdraví oběti.

• Zák. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen trestných činů) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§ 257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.

Základní formy šikany:

- Verbální šikana, přímá a nepřímá – psychická šikana (součástí je i kyberšikana, děje se pomocí ICT technologií)
- Fyzická šikana, přímá a nepřímá (patří sem i krádeže a ničení majetku oběti)
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.)

b) Prevence šikany ve škole

Škola podporuje prevenci šikanování:

- Základem prevence šikanování a násilí je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky a mezi žáky a učiteli
- Pedagogičtí pracovníci se pravidelně vzdělávají v této oblasti v akreditovaných kurzech a seminářích; školní knihovna se pravidelně doplňuje aktuálními materiály z této oblasti
- Žáci jsou upozorněni na možnost obrátit se v případě pocitu ohrožení na zodpovědné pracovníky školy, případně na možnost bezplatné telefonické konzultace na Lince bezpečí (800 155 555 nebo 116 111)
- Ve škole je zajištěn dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním
- Všichni zaměstnanci školy se snaží vnímat vztahy a atmosféru v třídních kolektivech jako nedílnou součást své práce, snaží se vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí
- Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech respektujících identitu a individualitu žáka, pomáhají rozvíjet pozitivní vztahy a úctu k životu druhého člověka
- Škola při efektivní realizaci prevence šikanování usiluje o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:
  - podporuje solidaritu a toleranci,
  - podporuje vědomí sounáležitosti
  - posiluje a vytváří podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
  - uplatňuje spolupráci mezi dětmi a rozvíjí jejich vzájemný respekt
  - rozvíjí jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince

c) Šetření a postup při řešení šikany ve třídě

Postupy řešení šikanování:

- Všichni zaměstnanci školy jsou povinni šikanování mezi žáky předcházet, šikanování v jakékoliv formě a podobě nesmí být zaměstnanci školy akceptováno
- Zaměstnanci školy nesmí svým jednáním a chováním vůči žákům podněcovat zhoršování vztahů směřující k šikanování žáků spolužáky

- Správní zaměstnanci jsou povinni zjištění projevy šikanování ihned projednat s příslušnými pedagogickými pracovníky
- Škola je povinna prošetřit každé upozornění zákonných zástupců žáka o podezření z projevů šikany
- Pedagogičtí pracovníci jsou povinni projevy šikanování neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc
- Při vyšetřování šikany je vždy přítomen zaměstnanec, který na šikanu upozorňuje; dále třídní učitel oběti a agresora, ředitel školy nebo jeho zástupce, školní metodik prevence, výchovný poradce
- Veškeré projevy šikanování jsou dále projednány se zákonnými zástupci žáků
- V případě šetření velmi závažných projevů šikany příslušníky Policie ČR musí být při vyšetřování přítomen pedagogický pracovník a o šetření je proveden písemný záznam, který je založen v dokumentaci žáka
- Za projevy šikanování bude žákovi uděleno podle stupně nebezpečnosti uděleno výchovné opatření (viz pravidla hodnocení chování)

Vyšetřování počáteční šikany:

- a) rozhovor s osobami, které na šikanování upozornily a rozhovor s oběťmi
- b) nalezení svědků
- c) individuální, příp. konfrontační rozhovory se svědky, NE konfrontace oběti a agresora
- d) zajištění ochrany oběti
- e) rozhovor s agresory, případná konfrontace mezi nimi

Vyšetřování pokročilé šikany s neobvyklou formou – výbuch skupinového násilí vůči oběti, tzv. třídního lynčování:

- a) překonání šoku pedagogického pracovníka, bezprostřední záchrana oběti
  - b) domluva pedagogických pracovníků na spolupráci a následném postupu vyšetřování
  - c) zabránění domluvě agresorů na křivé výpovědi
  - d) pomoc a podpora oběti
  - e) nahlášení PČR, odboru sociálně-právní ochrany dětí
  - f) vlastní vyšetřování
- Při vyšetřování pokročilých až kriminálních forem šikanování je v rámci první pomoci nezbytná spolupráce s dalšími institucemi: pedagogicko-psychologickou poradnou, střediskem výchovné péče, krizovým centrem pro děti a rodinu apod.
  - V případě negativních dopadů šikanování na oběť je nutné zprostředkování péče odborného pracoviště – např. PPP, klinického psychologa, psychoterapeuta nebo psychiatra
  - Při potrestání agresora postupovat dle pravidel stanovených školním řádem (převedení do jiné třídy, výchovná opatření – napomenutí TU, DTU, DŘŠ, snížený stupeň z chování)
  - Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem, je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli

Po ukončení šetření pokročilé šikany:

- Může být zákonným zástupcům agresora doporučeno dobrovolné umístění do pobytového oddělení střediska výchovné péče, případně dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu
  - Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu
  - Další práce s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí a zázemí), příp. zprostředkování péče PPP, SVP či dalších odborníků (klinický psycholog, psychoterapeut, psychiatr)
  - Při jednání se zákonnými zástupci dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací
- S těmito postupy jsou vždy na začátku školního roku prokazatelně seznámeni žáci (přiměřeně jejich věku) a jejich zákonní zástupci.